

UPPSALA
UNIVERSITET

VFU-handboken

Handbok för handledare och studenter i verksamhetsförlagd utbildning

Logopedprogrammet, Institutionen för neurovetenskap,
Uppsala universitet

Juni 2021

Syfte och omfattning av VFU

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) på logopedprogrammet innebär att studenterna går en klinisk kurs som ges i en verksamhet där de utför patientrelaterat arbete under handledning av en erfaren logoped. Syftet med VFU:n är att studenten ska tränas i att integrera sina teoretiska kunskaper med praktik i logopedisk bedömning, diagnostik, åtgärd/behandling och bemötande. Under VFU:n inhämtas kliniska kunskaper och färdigheter uppövas. Studenten får uppleva yrkets karaktär och utmaningar. Att ha och utveckla ett professionellt förhållningssätt gentemot patienter, anhöriga och kollegor är centralt

Logopedprogrammets VFU är uppdelad på fyra kliniska kurser, som ges under fem perioder:

1. Klinisk logopedi vid tal- och språkstörningar hos barn och ungdomar,
 - a) Del I, termin 4. Omfattning: 6 hp. Inriktning barnlogopedi.
 - b) Del II, termin 4. Omfattning: 3,5 hp. Inriktning språk-, läs- och skrivutredning.
2. Klinisk logopedi vid röststörningar och stamning, termin 5. Omfattning: 6 hp. Inriktning röst- och stamningslogopedi.
3. Klinisk logopedi vid medfödda svälj- och kommunikationsstörningar, termin 6. Omfattning: 4,5 hp. Inriktning habiliteringslogopedi.
4. Klinisk logopedi vid förvärvade svälj- och kommunikationsstörningar, termin 7. Omfattning: 6 hp. Inriktning neurologopedi.

VFU:n följer direkt efter teoretisk kurs inom motsvarande ämnesområde. Varje studerande skall ges möjlighet att genomföra samtliga VFU-perioder under ordinarie schemalagd tid. I bilaga 1 finns planeringen för när de kliniska kurserna ges under utbildningen.

Närvaro under VFU

Arbetstiden under VFU är åtta timmar per dag och all VFU är obligatorisk, vilket innebär att närvarokravet måste uppfyllas för godkänd VFU. Ingen ledighet för resor eller andra nöjesbetonade aktiviteter beviljas.

Om en student är sjuk, eller på grund av särskilda sociala skäl måste frånvara, kan sådan frånvaro beviljas upp till 20% av tiden. Studenten kan då godkännas på kursen utan att ta igen frånvaron, under förutsättning att handledaren bedömer att studenten ändå tillägnat sig tillräckliga färdigheter, det vill säga om samtliga kursmål ändå nås. I annat fall måste frånvaron tas igen senare.

Innehåll i VFU

Innehåll och kursmål för respektive VFU-period beskrivs i en tillhörande kursplan. Länkar till kursplanerna för de kliniska kurserna finns i bilaga 2.

Upplägg och innehåll i VFU:n ska vara studentcentrerat, så att studenten ges goda möjligheter att tillägna sig kunskap, kompetens och färdigheter.

Förutsättningar för ett studentcentrerat lärande under VFU är att studenterna:

- får en god introduktion på VFU-placeringen
- ges tillfälle att möta, undersöka, bedöma, ge råd till och behandla patienter/brukare samt hantera situationer som representerar relevanta områden inom professionen
- ges möjlighet att träna färdigheter som är väsentliga för professionen
- ges tillfälle att utvärdera effekten av logopediska åtgärder
- får individuell återkoppling samt möjlighet till självbedömning av sitt praktiska handlande, sina bedömningar, funderingar och reflektioner, samt bemötande av patienter, anhöriga och personal
- ges möjlighet att samverka med andra studenter på utbildningsstället genom så kallad peer learning

(I bilaga 3 finns logopedprogrammets KVALITETSKRITERIER i sin helhet)

Det direkta och indirekta patientarbetet omfattar de patienter som för tillfället är aktuella på logopedmottagningen/avdelningen och därför berörs eventuellt inte alla diagnosområden. Strävan ska dock alltid vara att ge studenten en så bred erfarenhet som möjligt.

Det är viktigt att studenten får en så autentisk bild som möjligt av logopediskt arbete. Detta innebär att studenten, utöver direkt patientarbete och administrativt kringarbete, också bör delta i aktiviteter såsom möten, besök i förskola/skola och samarbete med andra professioner i de fall detta är en del i verksamhetens uppdrag. Det är ofta även av stort värde att få följa andra professioner i deras arbete, för förståelsen av olika yrkesroller och för att få en helhetsbild av teamarbete.

Handledning under VFU

Handledaren är legitimerad logoped med minst två års yrkeserfarenhet och god kompetens inom aktuellt diagnosområde. Handledaren ska också ha handledarutbildning men dispens från detta krav kan ges under förutsättning att ett nära samarbete finns med en handledarutbildad kollega. I handledarfunktionen ingår att stödja, vägleda och bedöma studenten i dennas läroprocess att nå kursmålen.

Studenterna gör oftast VFU i par, eller tre och tre per handledare. Inom vissa verksamheter kan det vara lämpligt att studenterna har flera handledare. Det skall dock alltid finnas en ansvarig huvudhandledare.

Under en dag ägnas 4-6 timmar till direkt handledning såsom

- Handledningssamtal (t ex planering inför besök, återkoppling)
- Direkt patientarbete
- Teammöten, indirekt patientarbete (t ex genomgång av journaltext), deltagande i övrig logopedisk verksamhet på arbetsplatsen
- Auskultation

Övrig tid kan studenterna ägna åt mer självständigt arbete såsom

- Förberedelse och planering inför patientbesök och möten
- Sätta sig in i material
- Inläsning av för praktiken relevanta områden
- Analys och journalskrivning

Under de första VFU-perioderna behöver studenterna i regel mer direkt handledning, och handledaren behöver ofta finnas till hands under större delen av dagen. Det är dock viktigt för studenternas utveckling att planera in tid för självständigt arbete.

Handledaren ska auskultera eller finnas tillgänglig när studenten har egna patienter. Handledningssamtal ska innehålla planering och diskussion inför mötet med patienter, samt återkoppling och reflektion kring patientmöten och studentens insats. Återkopplingen är en viktig del av detta samtal, eftersom den är mycket betydelsefull för inläring i klinisk praktik.

När studenter auskulterar bör de tilldelas en aktiv roll med exempelvis uppgiften att formulera en auskultationsrapport (där handledaren eventuellt kan bestämma fokus/frågeställning) eller ta ansvar för att skriva ett förslag till journalanteckning.

Utöver den dagliga handledningen ingår under VFU:n tre obligatoriska, och mer omfattande samtal mellan handledare och student, dessa beskrivs i detalj i bilaga 4

1. Introduktionssamtal
2. Utvecklingssamtal (mittsamtal)
3. Avslutningssamtal.

Handledarens och studentens ansvar under VFU

Både handledare och student har ansvar för att VFU:n ska bli så bra och givande som möjligt. En god relation mellan handledare och student, där tillit och öppenhet finns, är av stor vikt. Engagemang från båda parter är viktigt, liksom ömsesidig respekt. Det är också viktigt att ha ett gott samarbete och tillsammans skapa en välfungerande arbetsallians. Även om handledaren har ett huvudansvar när det gäller att skapa förutsättningar för detta är studentens motivation och inställning av mycket stor betydelse.

Handledarens ansvar

Handledaren planerar VFU:n med avseende på upplägg och innehåll. Ett schema eller annat tydligt upplägg bör finnas vid kursstart, åtminstone för de första dagarna samt för när utvecklingssamtal (vid halvtid) och avslutningssamtal ska äga rum.

En handledare är en viktig klinisk lärare på logopedprogrammet. Handledarens uppgift är att visa engagemang, ge hjälp, vägledning och återkoppling för att möjliggöra för studenten att uppnå kursmålen och utveckla tillräcklig kompetens för logopedisk yrkesverksamhet. Som handledare har man också ansvar för bedömning av studentens insats och vad som krävs för att studenten skall uppnå kursens samtliga kursmål. Logopedutbildningen förser VFU-verksamheten med blanketter för bedömningsunderlag inför varje VFU-period. Bedömningsunderlagen skickas till utbildningen efter avslutad VFU-period.

Om handledaruppgiften delas mellan flera logopeder, ska en vara huvudansvarig för insamling av all information som behövs från samtliga handledare för helhetsbedömning samt att återkoppla denna bedömning till studenten. Huvudhandledaren ansvarar också för att iordningsställa bedömningsunderlaget till logopedutbildningen. Det är dock kursansvarig på logopedutbildningen som examinerar, det vill säga fattar det slutgiltiga beslutet och ger studenten betyget godkänd eller underkänd.

Vid tveksamhet kring hur bedömning ska göras eller när en students insats bedöms som otillfredsställande i förhållande till kursmålen är det mycket viktigt att handledaren i god tid innan VFU:ns slut, meddelar studenten och kontaktar logopedutbildningen (examinator). Tillsammans med logopedutbildningen diskuteras fortsatta åtgärder. Finns tveksamheter redan vid halvtid, eller tidigare, ska handledaren ta denna kontakt redan då.

Sammanfattning av handledarens ansvar:

- Planera inför VFU:n och i god tid skicka ett välkomstbrev till studenterna med praktisk information om VFU:n (tider, plats etc).
- Hålla introduktionssamtal med studenterna, individuellt och i grupp
- Skapa struktur i handledningen
- Ge studenterna relevanta arbetsuppgifter (individuella och sådana som gynnar peer learning)
- Handleda studenterna med kursmålen i fokus och ett professionellt förhållningssätt
- Vara en förebild, stimulera till reflektion, vägleda utifrån behov och vara ”bollplank”
- Vara öppen för förslag/idéer från studenterna
- Utveckla studenternas praktiska yrkesteorier
- Ge studenterna fortlöpande återkoppling (i förhållande till kursmålen)
- Hålla i det individuella utvecklingssamtalet vid halvtid samt avslutningssamtalet. Stå för uppföljning av mål.
- Uppmuntra studenterna att ge återkoppling på handledningen och arbetssituationen

- Bedöma VFU-moment och skicka bedömningsunderlag till examinator på logopedprogrammet.
- Kontakta examinator på logopedutbildningen om students insats bedöms som otillfredsställande, eller om det finns oklarheter/frågor kring bedömning. Även kommunicera tveksamheter tydligt med berörd student.

Studentens ansvar

Som student under VFU deltar man aktivt i arbetet vid placeringen och utför olika patientrelaterade uppgifter under handledning. Studentens uppgift är att förbereda sig inför arbetet, reflektera över både sina egna och sina medstudenters insatser och utveckling, visa engagemang genom att till exempel komma med förslag, ta eget ansvar för att nå kursmålen samt vara öppen för den återkoppling som ges av handledare och medstudenter.

Det är av stor vikt att följa de regler och riktlinjer som gäller både lokalt på arbetsplatsen och generellt inom hälso- och sjukvård. Om studenten upplever att något inte fungerar under VFU:n är det mycket viktigt att ta upp detta med handledaren, och/eller vid behov med kursansvarig vid logopedutbildningen.

Sammanfattning av studentens ansvar

- I god tid boka resor till och boende på VFU-orten
- Visa ett professionellt förhållningssätt och delta aktivt i det praktiska arbetet
- Ta eget ansvar för att nå kursmålen
- Vara förberedd till handledningstillfällen, exempelvis ha gjort en skiss på planering inför ett kommande patientbesök
- Utnyttja tiden vid avbokning/utebliven patient till andra relevanta uppgifter såsom att diskutera case, sätta sig in i material, auskultera eller följa någon ur teamet med en annan profession
- Reflektera över egen utveckling under VFU:n och ta emot återkoppling från handledaren och medstudenter
- Följa de regler som råder på arbetsplatsen samt inom svensk hälso- och sjukvård såsom till exempel
 - Hantera alla journalhandlingar så att dessa aldrig är tillgängliga för obehöriga. Det är inte tillåtet att ta med identifierbara anteckningar om patienter, testprotokoll eller liknande utanför anvisade lokaler.
 - Inte diskutera patienter på platser där diskussionen kan avlyssnas.
 - Använda namnbricka, aktuell arbetsklädsel samt följa hygienregler.
 - Passa tider och vid frånvaro meddela handledare samt kursansvarig
- Prata med handledaren och/eller vid behov logopedprogrammet om något inte fungerar tillfredsställande

Professionellt förhållningssätt

Att ha ett professionellt förhållningssätt är grundläggande inom logopedisk verksamhet, då det handlar om möten och kommunikation människor emellan, och ett sådant

förhållningssätt ska också genomsyra VFU:n i arbetet med patienter, närstående, kollegor och team. Handledaren ska ha ett professionellt förhållningssätt gentemot studenter. Studenten ska visa och utveckla ett professionellt förhållningssätt under VFU:n, och kursmål rörande detta finns för varje klinisk kurs inom logopedprogrammet.

Viktiga aspekter av professionellt är:

- Självkännedom och att inte låta sig styras av sina egna tankar, känslor och behov
- Empati
- Etiskt förhållningssätt (beakta allas lika värde/rättigheter, följa lagar och regler, vara ärlig, handla genomtänkt, stå för sitt handlande och sina beslut) och respekt gentemot andra
- Aktivt lyssnande och talutrymme
- Engagemang, intresse, omtanke, lyhördhet
- Att vara personlig men inte privat
- Kunna kommunicera information anpassad till patient, närstående och omgivning (ordval, göra sig förstådd med den vi talar med och att vara tydlig med budskapet)
- Kroppsspråk och andra ickeverbala aspekter
- Skapa samarbetsallians för gemensamt arbete mot mål

Återkoppling

Återkoppling är ett nödvändigt redskap för förändring och utveckling under VFU:n. Återkoppling ges fortlöpande från handledare till student, samt mer ingående och sammanfattande vid utvecklingssamtalet vid halvtid och avslutningssamtalet. Det är viktigt att redan vid första mötet mellan handledare och student diskutera hur återkopplingen kommer att ges. Det är viktigt att tydliggöra att det är handledarens uppgift att ge återkoppling. Det är också viktigt att avsätta tid för återkoppling, helst i nära anslutning till patientbesök och andra insatser.

Innan handledaren ger återkoppling kan det vara bra att låta studenten, och eventuellt även dennas kurskamrat, reflektera kring och ge sin bild av insatsen. Det blir då naturligt att väva in och bygga på med återkoppling. Handledaren bör ha i åtanke att studenten är ny på arbetsplatsen och inom det logopediska diagnosområdet. Återkopplingen ska vara konstruktiv och konkret, ges i en stöttande och positiv anda, bidra till utveckling samt fokusera på det viktigaste. Både sådant som fungerar väl och sådant som behöver utvecklas/förändras lyfts fram och diskuteras. Handledaren bör ge specifika exempel, kopplade till studentens arbete och insatser, för att tydliggöra de aspekter som tas upp. Återkopplingen ska också kopplas till kursmålen för den aktuella VFU:n, framför allt i samband med utvecklings- och avslutningssamtalen, eftersom det är utifrån kursens mål som studenten ska bedömas. Ibland kan studenten själv resonera sig fram till ett alternativt/bättre sätt att genomföra en uppgift. Ibland behövs tydliga förslag från handledaren.

Även handledaren bör få återkoppling på sina insatser. Det är viktigt att handledaren redan från början, och därefter med jämna mellanrum, bjuder in studenterna till att ge

återkoppling på handledarinsatserna och arbetssituationen. Detta måste göras på ett sådant sätt att studenterna känner sig bekväma med att ge återkoppling. I handledningssituationen finns en maktobalans mellan handledare och student som kan göra det svårt för studenter att säga sin mening om de inte känner sig trygga och välkomna att framföra synpunkter. Därför är det viktigt att handledaren återkommande ber om och uppmuntrar återkoppling. Handledaren kan exempelvis avtala en tid i förväg med studenterna, där de efterfrågas att ge återkoppling till handledaren. Handledaren kan i förväg ge studenterna ett par öppna frågor att förbereda inför mötet, och samtidigt även be dem att exemplifiera sin återkoppling för att öka förståelse. Underlag för diskussion av handledarens insatser finns även i dokumentet Studentens bedömning av handledaren, se bilaga 5. Detta dokument är bra att använda som stöd vid utvecklings- och avslutningssamtalen.

Peer learning

Under VFU:n tillämpas så kallad peer learning. Peer learning är en pedagogisk metod för strukturerad samverkan, att lära i samspel med jämlike (i detta fall kurskamrat). Studenterna placeras i grupper om två eller tre, så långt detta är genomförbart. De ska på olika sätt tillsammans ha uppgifter att förbereda och lösa, att diskutera och reflektera över innan de söker hjälp av eller diskuterar med handledaren. Peer learning ökar studenternas förmåga till samarbete, kommunikation och kliniskt resonerande och bidrar till ett ökat ansvar för det egna lärandet. Det hjälper till att utveckla kliniska färdigheter (studenterna lär av varandra). Det finns också en trygghet i att ha en jämbördig att diskutera med, fråga och få stöd av, vilket minskar maktobalansen handledare-student. Studenterna tränas också i att ge återkoppling till varandra gällande insatserna under VFU:n. Det är viktigt att handledaren vägleder studenterna i detta, och att återkopplingen blir en naturlig och positiv del i arbetet. Det underlättar mycket om handledaren ger studenterna uppgifter kring något specifikt som de ska titta på, exempelvis i samband med ett patientbesök eller i en journal, och sedan återkoppla till varandra.

Exempel på peer learning:

- Studerande diskuterar, tränar på varandra, ger varandra återkoppling, förbereder och planerar patienter tillsammans under VFU (innan man frågar handledaren)
- Student ansvarar individuellt för gemensam patient (t ex att studenterna tar olika delar av en utredning)
- Student har egna patienter men diskuterar med den andra
- Student observerar kurskamrat i patientarbetet, ger återkoppling, diskuterar

Det är viktigt att handledaren inför VFU-perioden tänker igenom hur peer learning ska tillämpas under aktuell VFU. Handledaren bör också diskutera peer learning med studenterna i samband med introduktionssamtalet och följa upp under VFU:ns gång hur samarbetet fungerar.

Även om peer learning tillämpas är det viktigt att tänka på att studenterna bedöms och examineras individuellt. Handledaren måste därför skapa sig en god bild av varje student och hens insatser i förhållande till kursmålen för att kunna ge individuell återkoppling och

ett bra bedömningsunderlag till logopedutbildningen. Ibland kan det vara nödvändigt att ge mer utrymme för individuella uppgifter.

Lika villkorsperspektiv

Diskriminering får inte förekomma inom hälso- och sjukvård och inte heller på en arbetsplats (Diskrimineringslag 2008:567 och 2016:828).

Det bör under VFU:n beaktas hur faktorer såsom kön, könsöverskridande identitet, etnicitet, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder (diskrimineringsgrunderna) påverkar patienten, studenten och handledaren i relation till aktuell logopedisk problematik och omgivning, liksom hur dessa faktorer påverkar bedömning och behandling av patienten.

Mobbing eller annan kränkande särbehandling ska inte förekomma på en arbetsplats. Arbetsmiljölagstiftningen omfattar både fysisk och psykosocial arbetsmiljö (Arbetsmiljölag 1977:1160).

Student som upplever sig diskriminerad eller särbehandlad under VFU ombuds kontakta kursansvarig på logopedutbildningen. Logopedprogrammets studierektor kan också kopplas in i ärendet om studenten önskar det, för att vid behov hjälpa till att gå vidare med ärendet. Det finns även möjlighet att kontakta studentombud på Uppsala studentkår <https://www.uskar.se/ombuden>. Studentombudet kan exempelvis vara en neutral och oberoende instans mellan student och universitet samt hjälpa till med klagomål. Studenten har möjlighet att skriva anonymt om händelsen/erna i aktuell kursvärdering. Se även skrivelse om tillvägagångssätt och ärendehantering vid upplevt dåligt bemötande. Detta dokument finns i programinformation (se Policydokument) i Studium.

Stöd/anpassningar vid funktionsnedsättning

Om student på grund av funktionsnedsättning har behov av stöd/anpassningar under VFU ombuds studenten att i god tid inför VFU:n ta kontakt med kursansvarig för samtal kring vad som behövs/kan komma att behövas. Även student som är osäker på om stöd/anpassningar behövs uppmanas att kontakta kursansvarig för att diskutera VFU-upplägg och tillsammans försöka identifiera eventuellt behov. Studenten själv eller kursansvarig informerar sedan berörd handledare/verksamhet för att denna så långt det är möjligt ska kunna tillgodose behovet.

Studenternas checklista för VFU

För varje VFU-period finns möjlighet för studenten att använda en checklista för att pricka av, och få en tydligare bild, vad som gjorts under VFU:n. Checklistan skall vara till hjälp

för studenten och handledaren att löpande få en överblick av vad VFU:n innehållit och kan användas som stöd vid utvecklingssamtal och avslutande samtal. Däremot utgör checklistan inget betygsunderlag som visar att kursens mål uppnåtts eftersom den inte säger något om studentens prestationer. Checklistan är numrerad efter kursmålen i kursplanen. Tanken är att studenten ska fylla i checklistan vad hen sett, utfört, diskuterat, analyserat, dokumenterat eller på annat sätt haft aktiviteter inom respektive mål.

Studenten har ansvar för sin egen checklista och väljer själv om den ska användas eller inte. Studenten tar själv med checklistan till VFU:n och meddelar handledaren att den kommer att användas. Det är studentens uppgift och ansvar att fylla i checklistan och att stämma av det som antecknas med handledaren under VFU:n.

Aktuell checklista för respektive VFU-period finns i Studium.

Studenternas kliniska självreflektion – SWOG

SWOG (Strengths Weaknesses Opportunities and Goals) är ett obligatoriskt verktyg för självreflektion under VFU, som används av studenten under samtliga VFU-perioder och ska följa studenten från en VFU till nästa. Detta verktyg är till för att på ett konkret sätt stödja studentens inlärningsprocess och utveckling i yrkesrollen. SWOG aktualiseras i samband med introduktionssamtal, mitt- och avslutningssamtal, samt laddas upp av studenten efter avslutad VFU-period på den aktuella kliniska kursen i Studium. I bilaga 6 beskrivs SWOG och hur verktyget är tänkt att användas av studenter och handledare.

Resor och boende under VFU

Studenterna ansvarar själva för att god tid inför VFU boka resor till och från samt boende på VFU-orten när så behövs. En student ersätts till 75% för sina rese- och boendekostnader utifrån vissa villkor. En boendelista finns också att utgå ifrån vid bokning av boende. Logopedutbildningen tar gärna emot tips angående boende, att fylla på med i listan. Alla dokument kring resor och boende, vad studenten behöver göra och tänka på, finns tillgängliga på programsidan i Studium.

Examination - godkännande/underkännande av klinisk kurs

Handledaren lämnar bedömningsunderlag till utbildningen och kontaktar examinator i god tid innan kursslut om tveksamheter finns kring en students bedömning och möjlighet att bli godkänd på kursen. Godkännande respektive underkännande ges slutgiltigt av examinator (kursansvarig/VFU-samordnare) på logopedutbildningen, vid behov i samråd med handledaren. I vissa fall kan studenten godkännas efter komplettering om maximalt fyra dagar och/eller genom kompletterande inlämningsuppgift. Handledare och utbildning

måste då vara överens om detta och bedöma att det finns goda möjligheter för studenten att uppnå kursens mål genom komplettering.

Underkänd kurs

Underkänd klinisk utbildning (VFU) på grund av bristande kunskaper, färdigheter och/eller omdöme eller på grund av frånvaro mer än 20% av praktiktiden, innebär att den studerande går om hela den kliniska kursen. Klinisk kurs får i regel endast göras om en gång. Om särskilda skäl finns kan dock student, av programkommittén för Logopedprogrammet, beviljas ett andra tillfälle att göra om kursen.

Student som på grund av sociala eller medicinska skäl inte kan fullfölja ordinarie klinisk kurs kan efter ansökan beredas möjlighet att genomföra eller komplettera kurs utanför ordinarie kurstid. Detta kan ske under förutsättning att lämplig klinisk placering med handledare finns tillgänglig och att en lärare finns tillgänglig på Logopedutbildningen som kontaktperson för både handledare och student.

Studenternas kursutvärdering av VFU

I samband med utvecklings- och avslutningssamtalen ska studenten ges möjlighet och uppmuntras till att ge sin syn på VFU-perioden och handledarens insatser. Efter varje VFU-period har studenten även möjlighet att fylla i en anonym kursvärdering som sköts av logopedutbildningen. En sammanställning av studenternas kursvärdering och kursansvarigs kommentarer skickas till de kliniska verksamheter som deltagit under VFU:n för återkoppling. Studenten har även möjlighet att lämna en individuell bedömning av handledaren till utbildningen. Detta dokument är inte anonymt, men behöver inte visas för handledaren. Se även bilaga 5.

Bilaga 1, VFU-VECKOR, UP20

	Termins- vecka	Kalender- vecka*	Termin 3	Termin 5	Termin 7 (24)
VÅRTERMINEN	1	v. 3/4			
	2	v. 4/5			
	3	v. 5/6			
	4	v. 6/7			
	5	v. 7/8			
	6	v. 8/9			
	7	v. 9/10			Klin neuro: <i>mån-fred</i>
	8	v. 10/11			Klin neuro: <i>mån-fred</i>
	9	v. 11/12			Klin neuro: <i>mån-fred</i>
	10	v. 12/13			Klin neuro: <i>mån-fred</i>
	11	v. 13/14		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	12	v. 14/15		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	13	v. 15/16		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	14	v. 16/17		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	15	v. 17/18		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	16	v. 18/19		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	17	v. 19/20		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	18	v. 20/21		Klin röst+stamn: <i>mån-tis</i>	
	19	v. 21/22		Obs! dagarna ovan kan ändras vissa år p g a helgdagar	
	20	v. 22/23			
			Termin 4	Termin 6	Termin 8
HÖSTTERMINEN	1	v. 35/36	Klin barnlog I: <i>mån-fred</i>		
	2	v. 36/37	Klin barnlog I: <i>mån-fred</i>		
	3	v. 37/38	Klin barnlog I: <i>mån-fred</i>		
	4	v. 38/39	Klin barnlog I: <i>mån-fred</i>		
	5	v. 39/40			
	6	v. 40/41			
	7	v. 41/42			
	8	v. 42/43			
	9	v. 43/44			
	10	v. 44/45		v. 45 - Klin hab: <i>mån-fred</i>	
	11	v. 45/46		v. 46 - Klin hab: <i>mån-fred</i>	
	12	v. 46/47	Klin läs- & skriv: <i>mån-ons</i>	v. 47 - Klin hab: <i>mån-fred</i>	
	13	v. 47/48	Klin läs- & skriv: <i>mån-ons</i>		
	14	v. 48/49	Klin läs- & skriv: <i>mån-ons</i>		
	15	v. 49/50	Klin läs- & skriv: <i>mån-ons</i>		
	16	v. 50/51	3,5 hp		
	20	v. 51/52			

* Terminernas startveckor varierar olika år

Bilaga 2, Länkar till kursplaner:

Klinisk logopedi vid tal- och språkstörningar hos barn och ungdomar, del I, termin 4.
Omfattning: 6 hp. Inriktning förskolebarn, barnlogopedi:

<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=40780&type=1>

Klinisk logopedi vid tal- och språkstörningar hos barn och ungdomar, del II, termin 4.
Omfattning: 3,5 hp. Inriktning skolbarn och ungdomar/vuxna, språk-, läs- och skrivutredning.

<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=40780&type=1>

Klinisk logopedi vid röststörningar och stamning, termin 5. Omfattning: 6 hp. Inriktning barn, ungdomar och vuxna, röst- och stanningslogopedi.

<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=40782&type=1>

Klinisk logopedi vid medfödda svälj- och kommunikationsstörningar, termin 6. Omfattning: 4,5 hp. Inriktning barn, ungdomar och vuxna, habiliteringslogopedi.

<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan?kpid=44267&type=1>

Klinisk logopedi vid förvärvade svälj- och kommunikationsstörningar, termin 7. Omfattning: 6 hp. Inriktning vuxna, neurologopedi.

<https://www.uu.se/utbildning/utbildningar/selma/kursplan/?kpid=40789&type=1>

Bilaga 3, KVALITETSKRITERIER för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) på Logopedprogrammet (Beslut av programkommittén 2016-10-06)

INLEDNING

Kvalitetskriterierna är ett komplement till *Avtal om verksamhetsförlagd utbildning(VFU) av studerande på Logopedprogrammet vid Uppsala universitet* upprättat mellan Uppsala universitet (uppdragsgivare) och landstingen i sjukvårdsregionen samt Region Gotland (uppdragstagare). Parterna bör verka för att de kvalitetskriterier som anges nedan uppfylls inom avtalsperioden.

Den verksamhetsförlagda utbildningen skall bygga på en teoretisk grund som är förankrad i vetenskap och beprövad erfarenhet som motsvarar Högskoleförordningens (1993:100, SFS 2006:1053) krav på högskolemässighet och hög kvalitet samt uppfyller verksamhetens krav på anställningsbarhet.

Under den verksamhetsförlagda utbildningen skall teoretiska kunskaper, begrepp, metoder och modeller integreras och tillämpas som ett led i utvecklingen av den professionella kompetensen. För att denna kompetens ska uppnås krävs inlärningssituationer utifrån ett studentcentrerat lärande som möjliggör träning av kliniska färdigheter och reflektion enligt aktuell teoretisk kunskapsbas/evidens. Tvärprofessionell samverkan i utbildningssituationer eftersträvas.

En väl fungerande samverkan och kontinuerlig dialog mellan parterna samt ett gemensamt ansvarstagande är förutsättningen för att den verksamhetsförlagda utbildningen ska hålla hög kvalitet och leda till en utveckling av logopedprofessionen och vården. De kvalitetskriterier som återges i detta dokument är ett uttryck för sådan samverkan och dialog.

Förutsättningar för ett studentcentrerat lärande under VFU är att studenterna:

- får en god introduktion på VFU placeringen
- ges tillfälle att möta, undersöka, bedöma, ge råd till och behandla patienter/brukare samt hantera situationer som representerar relevanta områden inom professionen
- ges möjlighet att träna färdigheter som är väsentliga för professionen
- ges tillfälle att utvärdera effekten av logopediska åtgärder
- får individuell återkoppling samt möjlighet till självbedömning av sitt praktiska handlande, sina bedömningar, funderingar och reflektioner, samt bemötande av patienter, anhöriga och personal
- ges möjlighet att samverka med andra studenter på utbildningsstället genom så kallad peer learning pedagogik

ORGANISATION OCH ANSVAR FÖR VERKSAMHETSFÖRLAGD UTBILDNING (VFU)

Med *verksamhetsförlagd utbildning* avses att studenterna under handledning inhämtar kunskap och förståelse, tränar kliniska färdigheter och tillägnar sig värderingsförmåga och förhållningssätt utifrån utbildningens mål och bedöms utifrån dessa. VFU kan genomföras inom öppen och sluten hälso- och sjukvård eller inom kommunala verksamheter.

Utbildningsställe är den verksamhet där studenten fullgör sin VFU under en, mellan uppdragsgivare och uppdragstagare, överenskommen tidsperiod. På utbildningsstället ska finnas tillgång till personer med handledarkompetens i tillräcklig omfattning.

Verksamhetschef/Enhetschef eller motsvarande har övergripande ansvar för organisation, information och planering av handledning på utbildningsstället och ansvarar för att de personer som handleder studenterna har adekvat kompetens för sin uppgift. Verksamhetschef/Enhetschef

eller motsvarande har ansvar för hur arbetet organiseras och att handledare ges möjlighet att handleda utifrån ett studentcentrerat lärande.

Handledare är den legitimerade logoped som är anställd vid aktuellt utbildningsställe och handleder studenter i VFU. Handledaren ska ha minst två års yrkeserfarenhet och övrig kompetens för att handleda studenter. Handledaren ska ha handledarutbildning. Dispens från dessa krav kan ges om handledare ännu inte hunnit genomföra handledarutbildning, under förutsättning att denna kan ha ett nära samarbete med handledarutbildad kollega kring handledningen. I handledarfunktionen ingår att stödja, vägleda och bedöma studenter i dessas läroprocesser att nå utbildningens formulerade mål samt att i god tid innan VFU-periodens slut kontakta VFU-samordnaren på Logopedprogrammet om det finns tveksamheter kring studenternas prestationer under VFU:n.

VFU-samordnare är den lärare som är anställd vid universitetet och som vid behov kan vara pedagogiskt stöd för handledare och studenter samt vara delaktig i bedömningsprocessen av studenterna. VFU-samordnaren ansvarar för fortlöpande kontakt med och information till berörda personer på utbildningsstället kring VFU:n.

Uppdragsgivaren ansvarar för att:

- tillse att det finns lärare anställd av universitetet som kan utgöra pedagogiskt stöd för handledare, övrig personal på utbildningsställena och studenterna samt vara delaktig i bedömningsprocessen
- uppdaterad information om aktuella utbildnings- och kursplaner samt andra relevanta dokument finns lätt tillgängliga för utbildningsställena
- i samverkan och i dialog med berörda personer på utbildningsställena planera så att de verksamhetsförlagda utbildningsställena svarar mot de mål som finns i den aktuella kursen
- informera handledare och andra berörda personer om bedömningsrutiner för VFU
- i god tid informera utbildningsstället om de tidsmässiga förutsättningarna för VFU
- hålla sig informerad om utbildningsställets verksamhet
- kontinuerligt följa upp och utvärdera den verksamhetsförlagda utbildningen och återkoppla till utbildningsställena
- anordna handledarutbildning för nya handledare

Uppdragstagarens ansvarar för att:

- hålla sig och berörda handledare informerad om aktuell utbildningsplan samt kursplaner
- tillhandahålla avtalade VFU-platser som svarar mot de mål som finns i aktuella kursplaner och utbildningsplan samt mot kvalitetskriterierna
- tillhandahålla legitimerade logopeder som är ansvariga för handledning enligt gällande avtal och kvalitetskriterier samt ansvara för att frånvarande handledare ersätts
- handledningen genomförs utifrån ett studentcentrerat lärande
- ge handledare kompetensmässiga och organisatoriska förutsättningar för att utföra sitt handledaruppdrag samt att genomföra handledarutbildning och kompetensutveckling i enlighet med gällande kvalitetskriterier
- tillgodose studenternas behov av arbetsplatser och ID-behörighet till datajournalssystem
- bidra med underlag till universitetets bedömning och examination av studenterna
- tillse att studenternas utvärdering av VFU återkopplas och tillvaratas i verksamheten

Gemensamt ansvar

Parterna ansvarar gemensamt för att skapa ett gott samarbete och för att teori och klinik knyts samman så att en gynnsam ämnes- och yrkesutveckling sker.

Bilaga 4, Handledarens samtal under VFU (verksamhetsförlagd utbildning)

Introduktionssamtal (individuellt och i grupp)

De flesta av nedanstående punkter kan gås igenom med studenterna i grupp första dagen, men varje student bör även erbjudas ett kortare individuellt samtal för att kunna ta upp t ex individuella mål, önskemål, svårigheter eller farhågor med handledaren.

Presentation av verksamheten och områden där kliniken har sin speciella styrka, eller särart, ex. där utvecklingsarbeten pågår.

Verksamhetens rutiner.

Presentation av mål för den kliniska perioden (kursmål)

Färdigheter som studenten skall ha tillägnat sig för att bli godkänd, områden där studenten kommer att få ytterligare klinisk erfarenhet.

Studentens förväntningar

Förväntningar, och eventuella farhågor, som studenterna har inför VFU-perioden.

Information om utvecklingssamtalet mitt under VFU-perioden.

Information om avslutningssamtalet.

Studenten kan bli godkänd eller underkänd på det kliniska momentet. Handledaren skriver bedömningsunderlag. Utbildningen examinerar.

VFU-upplägg och tider (dagsschema)

- patientarbete
 - eget arbete att förbereda besöken
 - eget arbete att förbereda journal
 - peer learning – hur ska den gå till?
 - återkoppling – hur och när? handledare till student, student till student, student till handledare
- (återkoppling ges löpande under VFU:n och det är viktigt att handledaren även tänker på att bjuda in studenten till att ge återkoppling på handledarinsatserna)

Datum för

- mittperiodssamtal/utvecklingssamtal
- för avslutningssamtal

Lokaler

- ytterkläder, skåp
- arbetsrum med dator, tider
- bibliotek, lokalt och sjukhusets
- lunch och kafferum

Hygienregler

Sekreteress/tystnadsplikt!

Utvecklingssamtal/mittsamtal (individuellt)

Efter halva VFU-perioden. Ca 30 min/student individuellt.

Ett väl planerat samtal omfattande:

Det kliniska områdets punkter för godkänt resultat (kursmålen).

Studentens självbedömning av måluppfyllelse, styrkor och svagheter (inklusive SWOG – klinisk självreflektion). Handledarens uppfattning om styrkor och brister kring var och en av punkterna som ligger till grund för examination. Samtalet skall vara stöttande och positivt och handledaren ger exempel på hur det märks, att studenten successivt förbättras i sitt arbete på kliniken.

För varje punkt skall studenten tydligt få veta om hens arbete är tillfredsställande eller om allvarliga brister föreligger, och få råd om hur arbetet kan utvecklas/förbättras. Detta sammanfattas skriftligen i ett protokoll som signeras av både handledare och student.

Handledningssituationen

Studentens syn på handledningssamtalen, hur givande de varit, och VFU:n i övrigt. Handledarens syn på sin egen insats och på studentens medverkan. Gemensam diskussion om förbättringar. Det är viktigt att studenten bjuds in till att ge återkoppling på handledarens insatser, och att detta görs på ett sådant sätt att studenten känner sig bekväm med att ge återkopplingen. I handledningssituationen finns en maktobalans mellan handledare och student som kan göra det svårt för studenten att säga sin mening om hen inte känner sig trygg och välkommen att framföra synpunkter.

Tider och ramar

Studenten ges möjlighet att kommentera den tid som behövs för det förberedande arbetet och journalarbetet, och ev. svårigheter att hålla tider. Handledaren kommenterar studentens förmåga att hålla tider, ger råd om ev. förbättringar och de ramar som är rimliga i kliniskt arbete.

Signerade protokoll för samtliga studenter skickas direkt till utbildningen (Enheten för logopedi, Institutionen för neurovetenskap, Uppsala universitet, BMC, Box 593, 751 24 Uppsala). Kopior sparas hos handledaren. Protokollen skall aktualiseras under avslutningssamtalet. Om en student visat så allvarliga brister under den första delen av handledningsperioden, att handledaren ifrågasätter tillräcklig förbättring för ett godkännande efter den kliniska perioden slut, kontaktas VFU-samordnare på Logopedutbildningen direkt för diskussion kring den fortsatta handledningen av studenten. Studenten ges en kopia av protokollet.

Avslutningssamtal (individuellt)

Under någon av de sista VFU-dagarna. Ca 30 min/student individuellt.

Liknande upplägg som för utvecklingssamtal. Avslutningssamtalet hålls under någon av de två sista dagarna av den kliniska perioden.

Protokollet från utvecklingssamtalet aktualiseras. Studenten ger sin syn på sina prestationer (inklusive SWOG). Handledaren kommenterar studentens framsteg och prestationer inom var och en av punkterna (kursmålen). Inga punkter kan hoppas över eftersom varje kursmål måste vara uppfyllt för godkänd kurs. Det är alltså viktigt att handledaren i god i tid innan avslutningssamtalet har tänkt igenom hur studenterna ska erbjudas möjligheter att uppnå de olika målen vid exempelvis litet patientunderlag. Ex. Studenterna kan själva tänka igenom/förbereda olika aspekter som diskuteras i grupp med handledare, studenterna kan ges case att arbeta med ur det speciella perspektivet, studenterna kan ges litteratur att läsa och diskutera ur det speciella perspektivet.

Studenten ger själv sin helhetsupplevelse av VFU-perioden och handledningen. Tillsammans diskuteras ev. viktiga synpunkter inför nästa kliniska period. Studenten skall tydligt veta om handledaren bedömer studentens insatser som tillfredsställande eller inte.

Studenter som visat allvarliga brister i det kliniska arbetet skall i god tid före avslutningssamtalet informeras om detta och handledaren ska ha varit i kontakt med kursansvarig (VFU-samordnare) på Logopedutbildningen för diskussion, överenskommelse om fortsatta åtgärder och eventuellt second opinion (av lärare/examinator på Logopedutbildningen eller erfaren kollega).

Signerade protokoll (bedömningsunderlag) för samtliga studenter skickas direkt till utbildningen (Logopedutbildningen, Institutionen för neurovetenskap, Uppsala universitet, BMC, Box 593, 751 24 Uppsala).

När protokoll (bedömningsunderlag) inkommit till Logopedutbildningen fattar examinator beslut om godkännande/underkännande, vid behov i samråd med handledaren.

Bilaga 5, Studentens bedömning av handledaren

(Observera att studenten inte ska behöva visa sin sammanfattande bedömning, se nästa sida, för handledaren. Studenten avgör själv om hen vill lämna/skicka in denna till utbildningen)

Diskussionsunderlag för studentens bedömning av handledare vid utvecklingssamtal/avslutande samtal.

Ambition / intresse

Förmåga att tidsplanera och organisera

Förmåga att ge positiv och negativ kritik

Förmåga att anknyta till teoretiska kunskaper

Öppenhet för initiativ och förslag från studenten

Förmåga att ta kritik

Lyhördhet inför den individuella studentens behov av stöd

Sammanfattning, bedömning av handledare efter den kliniska kursens slut

Datum:

Ämne:

Handledare:

Var punkt bedöms utifrån skala: 1(dåligt) 2 (ok) 3 (utmärkt)

Ambition / intresse

Förmåga att tidsplanera och organisera

Förmåga att ge positiv och negativ kritik

Förmåga att anknyta till teoretiska kunskaper

Öppenhet för initiativ och förslag från studenten

Förmåga att ta kritik

Lyhördhet inför den individuella studentens behov av stöd

Förslag till förbättring/utveckling:

Signeras:

Student.....

Kurs

termin

Blanketten lämnas/skickas till Logopedutbildningen,
Institutionen för neurovetenskap, BMC, Box 593, 751 24
Uppsala

Bilaga 6

SWOG: Strengths Weaknesses Opportunities and Goals

Verktyg för självreflektion under verksamhetsförlagd utbildning

Självreflektion hjälper den studerande att utveckla sin självkännet, expertis och yrkesroll som logoped. Detta verktyg för självreflektion är till för att på ett konkret sätt stödja studentens inlärningsprocess och yrkesrollsutveckling. Förhoppningen är att verktyget ska hjälpa både handledare och student att få en bättre bild av den studerandes självupplevda styrkor och svagheter samt kunna stödja studentens yrkesmässiga utveckling under de kliniska kurserna.

Verktyget används av studenten under varje VFU och ska följa studenten från en VFU till nästa. Under VFU:n används självreflektionen som diskussionsunderlag vid utvecklings- och slutsamtal och kan också med fördel användas även vid VFU:ns start för att handledaren redan från början ska lära känna studenten och få en bild av vad som är svårt och vad som behöver utvecklas. Det är studenten som ansvarar för att fylla i sin självreflektion men den kan vara viktig också som stöd för handledaren. Verktöget får gärna användas vid den dagliga handledningen under hela VFU:n, både för enskild handledning och handledning i grupp.

Studenterna ska utgå från diskussionsfrågorna på nästa sida när de fyller i sin självreflektion. Frågorna är exempel och behöver inte alla besvaras utan bara de frågor som känns mest relevanta, för just den specifika studenten och för den just pågående VFU:n. Frågorna gäller både det praktiska arbetet med planering, utredning och genomförande av behandling men också det professionella förhållningssättet.

För handledaren

Ta en stund i början av VFU-perioden för att diskutera igenom studentens självreflektion från föregående period (det gäller förstås inte den första VFU:n). Finns det några särskilda områden som studenten behöver utveckla? För varje VFU besvarar studenten en ny reflektion som gärna används under hela VFU-perioden och som ni tittar på vid mitt- och slutsamtal. Studenten ansvarar för att fylla i dokumentet men påminn gärna. Se till att det finns tid för att diskutera självreflektionen i samband med utvecklings- och slutsamtal.

För studenten

Självreflektionen är en obligatorisk del av den verksamhetsförlagda utbildningen. I början av varje ny VFU-period är det bra om handledaren får ta del av din reflektion från föregående VFU-period. Detta för att de ska få bättre förståelse över vad du behöver utveckla. Du ska fylla i en ny reflektion per VFU som du har med dig som diskussionsunderlag till mitt- och slutsamtal. Låt dokumentet vara levande under hela VFU-perioden och under ständig process. Efter slutsamtalet laddar du upp ditt slutgiltiga dokument i Studium. Frågorna i dokumentet är tänkta som exempel och varje fråga behöver inte besvaras i din reflektion. I slutet av dokumentet ska du formulera några mål som du planerar att arbeta särskilt med för att förbättra din yrkesroll.

Självreflektionsfrågor

Planering och utförande (frågorna kan passa olika bra till olika VFU-perioder)

- Hur planerar och utför jag bedömning/utredning?
- Hur tar jag i beaktande undersökningssituationens miljö, rum och sittplacering när jag planerar bedömning och behandling?
- Hur väl kan jag analysera och tolka bedömningsresultat?
- Hur arbetar jag med målsättning? Inkluderar jag patienten i detta? Sätter jag rimliga mål?
- Motsvarar det jag planerat för en viss behandlingssituation målsättningen för behandlingen som helhet? Jobbar jag mot olika delmål under terapin?
- Utför jag min planering på ett ändamålsenligt sätt?
- Hur flexibel är jag att vid behov ändra mina planer? Kan jag improvisera?
- Är tidsanvändningen och strukturen genomtänkt och anpassad till patienten?
- Är behandlingen på lagom nivå; har jag balans mellan nya och gamla aktiviteter/uppgifter?
- Hur använder jag mig själv som modell?
- Hur tillvaratar jag mina personliga styrkor i behandlingssituationen?
- Hur överför jag mina teoretiska kunskaper till kliniskt arbete?
- Hur handleder jag patientens nätverk?
- Hur samverkar jag med andra professioner och verksamheter?
- Hur formulerar jag mig i skrift till exempel vid författande av utlåtande och journaler?

Professionellt förhållningssätt

- Har jag empati (dvs. förmåga att förstå och känna med andra oavsett om vi har samma synsätt eller ej)?

- Har jag ett etiskt förhållningssätt (bland annat följande)?
 - Är jag medveten om normer, värderingar och allas lika värde/rättighet?
 - Står jag för mitt handlande och mina beslut och handlar genomtänkt?
 - Visar jag respekt gentemot patienter, närstående, kollegor och andra professioner?
- Är jag aktivt lyssnande?
- Visar jag engagemang, intresse, omtanke och respekt?
- Är jag uppriktig och står för mitt handlande?
- Är jag personlig men inte privat?
- Använder jag ett anpassat språk och ordval så att informationen blir tydlig för patienten?
- Hur är mitt kroppsspråk och andra ickeverbala aspekter?
- Uppnår jag samarbetsallians med patient/närstående och arbetar gemensamt mot mål?
- Vilka känslor väcker behandlingssituationer vanligen hos mig (glädje, osäkerhet, otillräcklighet, stress)?
- Hur hanterar jag mina egna känslor i behandlingssituationen?
- Hur anpassar jag mig till patientens humör, temperament, tempo, koncentration, uppmärksamhet?
- Är jag lyhörd för kommunikativa signaler och initiativ till kommunikation?
- Hur bemöter jag patienten och patientens anhöriga på ett adekvat sätt med tanke på deras livssituation?

Styrkor

Svagheter/förbättringsområden

Mina mål för den här VFU-perioden
